

Джерелом пізнання дитини старшого дошкільного віку є чуттєвий та інтелектуальний досвід. Але слід зазначити, що такий досвід може бути накопичений досить механічно, шляхом багаторазового повторення, слухового сприйняття, але не впорядкованим, неорганізованим, практико-орієнтованим, коли дитина через гру, побутову, пошуково-дослідницьку діяльність знайомиться з просторовим орієнтуванням. Направити дошкільника в потрібне русло покликаний педагог, який не тільки знає, з чим ознайомлювати дитину, але і як досягти максимальної включеності в продуктивну діяльність, щоб навчання та виховання було розвиваючим. Тому потреби нинішнього часу вимагають від вихователя перебудови в змісті і формах роботи з дітьми, творчих зусиль, пошуку нових підходів до кожної дитини з урахуванням її розвитку, особливостей нервової системи та здібностей до засвоєння просторового орієнтування, активного використання наукових досягнень у галузі педагогіки і психології.

Список використаних джерел

1. Блехер Ф.Н. Дидактические игры и занимательные упражнения в первом классе / Ф.Н.Блехер. – Москва : Просвещение, 1964. – 184 с.
2. Гальперин П.Я. Формирование начальных математических понятий / П.Я. Гальперин, Л.С. Георгиева // Теория и методика развития математических представлений у дошкольников : хрестоматия в 6 частях. – Москва : СПб, 1994. – Ч. 3. – 312 с.
3. Грама Н.Г. Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика : [монографія] / Н.Г.Грама.– Одеса, 2018.– 239 с.
4. Дорошенко Т.М. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень:навч.посіб. / упоряд.: Т.М.Дорошенко, В.В.Мацько. – Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. – 96 с.
5. Жигайло О.О. Формування математичної компетентності дошкільників засобами інформаційно-комунікаційних технологій / О. О. Жигайло // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2014. - Вип. 17. – С. 340-344.
6. Мацюк Л.Г., Крушинська В.Д. Дидактичні ігри з математики в дитячому садку : Навчально-методичний посібник. – К.: Освіта, 1992. – 64 с.
7. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н.П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич – Житомир: ФОП «Левковець», 2015. – 430 с.
8. Тарнавська Н.П. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку в таблицях, алгоритмах, фрагментах занять: навчально-методичний посібник / Н.П. Тарнавська. – Житомир : ЖДУ імені Івана Франка., 2016 – 196 с.
9. Щербакова К.Й. Методика навчання математики дітей дошкільного віку / К.Й.Щербакова. – К.: Вища школа. – Головне видавництво, 1982. – 264 с.

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Гавінська Віталія, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник : Н.А. Олійник, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

ARTISTIC AND AESTHETIC DEVELOPMENT IN SOLVING THE PROBLEM OF INCLUSIVE EDUCATION

Gavinska Vitaliy, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті актуалізується галузь художньо-естетичного розвитку як одного з засобів адаптації та соціалізації дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Розглядаються існуючі проблеми та пропонуються активні форми інтегрованих практик і оцінки індивідуального розвитку дітей молодшого шкільного віку з точки зору інклюзії.

Ключові слова: художньо-естетичний розвиток, обмежені можливості здоров'я дітей, інтеграція, музикування, оцінка індивідуального розвитку.

Abstract. The article actualizes the field of artistic and aesthetic development as one of the means of adaptation and socialization of children with disabilities. Existing problems are considered and active forms of integrated practices and assessment of individual development of children of primary school age from the point of view of inclusion are offered.

Key word:. artistic and aesthetic development, limited opportunities for children's health, integration, making music, assessment of individual development.

Актуальність досліджень розвитку дітей молодшого шкільного віку підтверджує значущість і ефективність художньо-естетичного розвитку в рішенні проблем інклюзивної освіти. Художньо-естетичний розвиток – це шлях, який дозволяє за допомогою образів, уяви, казки та фантазії проникнути в багатий та загадковий внутрішній світ дитини, зробити цей світ зрозумілим, доступним і неосяжним. Сьогодні, коли суспільство зіткнулося з проблемою «особливих» дітей виникла необхідність вирішення завдань їх соціалізації, комунікації і самореалізації. Мистецька освіта, чи не єдина, здатна до інтеграції адаптаційних можливостей особистості дитини. Саме в процесі художньо-естетичного розвитку створюються умови для успішної діяльності, розвитку творчої активності і самостійності, без яких людина не здатна існувати у суспільстві.

У багатьох роботах вітчизняних та закордонних вчених досліджується проблема художньо-естетичного розвитку дитини і способу освоєння світу дитиною через синтез мистецтв і інтеграцію дитячих видів діяльності (А. Запорожець, В. Медушевська, Н. Никончук, Б. Неменский, Б. Теплов). Естетичне виховання потребує пошуку інноваційних форм роботи. На думку, О.Демченко [5] будь-яке свято створює можливості для формування художньо-естетичної культури всіх дітей, в тому числі й особливими освітніми потребами, оскільки в ході його організації використовуються різні види мистецтва. Зокрема, виховний потенціал під час організації свята «забезпечується використанням народно-педагогічних засобів (народних традицій, фольклору, народного мистецтва, народних ігор, народних алегоричних персонажів тощо), створенням святкового настрою, художнім оформленням свята, пошуком нестандартного сценарно-режисерського рішення святкового дійства».

Дослідники важливого значення надають використанню декоративно-прикладного мистецтва [7], фольклору [8] у вихованні молодших школярів у цілому, формуванню естетичних смаків і почуттів зокрема.

Однією із форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є нова, але визнана у багатьох країнах світу інклюзивна форма освіти, яка забезпечує безумовне право кожної дитини навчатися у загальноосвітньому закладі за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов. В Україні модель інклюзивної освіти почала набувати значення переважно за ініціативи громадських організацій. Серед завдань інклюзивної освіти є розвиток творчого потенціалу та художньо-естетичне виховання дітей з особливими освітніми потребами з використанням сучасних інноваційних технологій. Так, Ю.Бондар [1] запропонувала та описали алгоритми використання технологій в інклюзивному освітньому просторі.

На сучасному етапі розвитку науки переосмислення цінностей освіти, традиційних методів стає актуальним. Увагу і тривогу викликає факт про ранню освіченість молодших школярів, в гонитві за якою забувається і відходить на другий план проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей. Головний показник розвиненості зводиться до вміння володіти персональним комп'ютером або гаджетом, умінням користуватися інформацією мережі «Інтернет». Зростає число центрів раннього розвитку дітей «Little stars», «Навчалочка», де діти дошкільного віку та молодшого шкільного віку осягають премудрості шкільної програми та розвивають творчі здібності. Проблема інклюзивної освіти відзначає зростання дітей з особливостями у розвитку в групі ще з дитячого садочка. Проблема соціалізації дітей з інклюзивними потребами молодшого шкільного віку – одна з важливих проблем педагогіки і сучасного суспільства. Дитина інтенсивно розвивається, тому необхідно, щоб це формування було різнобічним і гармонійним. Особливу роль у розвитку відіграє художньо-естетичне виховання, яке сприяє розвитку естетичних почуттів, завданням якого є залучення дітей з інклюзією до загальнолюдських цінностей, які здійснюють важливу роль.

Для того, щоб ця система впливала на дитину найбільш ефективно і досягала поставленої мети, А. Коноплевою визначено певні особливості: «Система художньо-естетичного розвитку повинна бути, перш за все, єдиною, об'єднуючою всі предмети, всі позакласні заняття, все суспільне життя школяра, де кожен предмет, кожен вид заняття має свою чітку задачу в справі формування художньо-естетичної культури і особистості школяра» [9]. Слід зауважити, що в початковій школі, одним із методів кращої соціалізації дитини з інклюзивними потребами є позакласна робота.

На основі аналізу наукових праць вчених, ми зробили висновок, про необхідність впровадження для дітей з інклюзією занять, що включають в себе метод арт-терапії (традиційні і нетрадиційні техніки ізотерапії, елементи музикотерапії), спрямовані на розвиток у молодших школярів в класах з інклюзивним навчанням, естетичних якостей і знань, виховання у дітей дбайливого ставлення до навколишнього світу та прагнення вносити елементи прекрасного в своє життя. При плануванні занять і підборі прийомів і методів слід враховувати принцип від простого до складного. Тому заняття слід будувати у три етапи.

На першому місці роботи з дітьми у класах з інклюзивною освітою, використовувати найбільш прості види нетрадиційних методик. Наприклад, малювання нитками, під музику, малювання вугіллям, малювання сіллю, малювання гумкою.

На другому етапі роботи знайомити дітей з методами і прийомами ізотерапії, при використанні яких необхідно змішувати фарбу з іншими матеріалами. Наприклад, з мильною піною, з воском або парафіном; нанесення одного образотворчого матеріалу на інший та ін. На цьому етапі школярі вчаться орієнтовно-дослідним діям, освоюють способи роботи з нетрадиційними матеріалами, вчаться різним видам нанесення фарби.

На третьому етапі роботи на заняттях використовувати змішані техніки, а також колективне малювання нетрадиційними техніками. Для колективних робіт використовувалися комбіновані види образотворчої діяльності: малювання та ліплення; малювання та оригамі; техніка пластилінової картини; рвана аплікація та ін. [9].

Досить продуктивним методом художньо-естетичного розвитку дітей з інклюзивними потребами є музикотерапія. Відчувати музику всім тілом, рухатися спонтанно та імпровізувати, передавати свої почуття жестами, мімікою, а не словами для дітей так природно, як відчувати радість. Рухові імпровізації під музику для дітей є найкращим способом проявити себе. Приклад: в залі звучить плавна красива музика. Історія в танці про модницю осінь гуляє містами, парками і садами, яка змінює своє вбрання щоденно. Сьогодні вона в помаранчевій сукні, завтра в жовтій, вона буває весела та похмура. Діти танцюють з хустками в руках і передають «образ Любої» осені. Саша (хлопчик з проблеми – аутист) бігає по залу, привертаючи до себе увагу. Він особистість, і хоче робити все по-своєму (він заважає дітям). По закінченню музики вчитель запитує дітей: «Яка осінь була сьогодні у Саші?». Діти дружно відповідають: вітряна, дощова, погана.

Учитель пропонує дітям передати в русі характер осені, яку танцював Саша. Після виконання рухів танцю дітей вчитель запитує у Саші, як у автора, чи правильно діти зрозуміли характер його задуманого образу. Так як, Саша дитина аутист, він живе в «іншому» світі і все, що він робить, не відповідає правилам та нормам поведінки. Він не очікував такого повороту подій, адже його бажання були іншими. Його прийняли таким, яким він є, повторили його дії, не бачивши в його діях нічого поганого. Даний спосіб творчого самовираження необхідний дитині для адаптації і соціалізації.

У танці осені педагог звертає увагу на іншу дитину з особливостями фізичного розвитку (дитячий церебральний параліч). Оленка, стоячи на місці, злегка розгойдує хусткою. У чергову паузу педагог задає питання дітям: «Яка осінь була в Оленки?». Діти дружно відповідають: спокійна, тиха, сонна. Вчитель пропонує дітям передати в русі характер осені Оленки. Діти повільно гойдаються під музику на місці, змахують хустками в такт музики, передаючи в рухах спокійний характер осені. Олені здається, що вона танцювала погано та чекає оцінки вчителя і глузування дітей, але всі повторили її виконання. Завтра Оленка повторить свої рухи без скутості, а післязавтра у неї вийде справжній

танець. Пошуки нових шляхів вербального і невербального діалогу з дітьми полягають у філософській думці: «Дати їм крила, і вони полетять». Адже, останнім часом діти з соціальним діагнозом «недолюблені», «недоласкані», «недоіграні» відчувають дефіцит уваги [3, с.116].

Для того, щоб здійснювати художньо-естетичне виховання в освітньому процесі початкової школи, в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами зокрема, необхідно в умовах університетської освіти готувати творчого педагога. В досвіді роботи викладачів кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського [5; 6; 10; 11; 13; 14] використовуються сучасні методи й технології підготовки майбутніх учителів початкових класів до творчої художньо-естетичної, художньо-музичної діяльності.

Резюмуючи сказане, зауважимо, що концепції та технології художньо-естетичного розвитку дітей молодшого шкільного віку повинні відбуватися в векторах мистецтва і звичного способу життя дитини, в діалектиці взаємодії з інклюзивною освітою. Успішність даних концепцій буде залежати від створених умов адаптації та соціалізації дітей з обмеженими можливостями здоров'я. При необхідних умовах природного і органічного включення дитини в творчу діяльність, використання нових шляхів взаємодії з «особливими» дітьми, націленість на їх успішну діяльність можна адекватно і ефективно вирішити мету і завдання інклюзивної освіти.

Список використаних джерел

1. Бондар Ю. В. Розвиток творчих умінь молодших школярів з особливими освітніми потребами з використанням інтерактивних технологій / Ю.В.Бондар // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – 2020. Випуск 1 (46). – С. 18–21.
2. Всеукраїнський фонд „Крок за кроком” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ussf.kiev.ua/index.php?go=Content&id=36>
3. Галянт И.Г. Организация жизненного пространства детей в условиях инклюзивного образования / И.Г. Галянт // Актуальные проблемы дошкольного образования: основные тенденции и перспективы развития в контексте современных требований: – Челябинск, 2016. – С.116-121.
4. Демченко О. П. Свято як форма національного виховання молодших школярів: технологічний аспект/ О. П. Демченко // Проблеми українського національного виховання : збірник наукових праць / за ред. Н. Скотної, М. Чепіль. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім.І.Франка, 2013. – С.261-272.
5. Демченко О.П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції / О.П. Демченко // Молодий вчений. – 2019. – № 5.2 (69.2), травень. – С. 47-52.
6. Імбер В.І. Роль сучасних засобів навчання у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Випуск 15. – 2005. – С. 20-23.
7. Казьмірчук Н. Національне виховання майбутніх учителів початкових класів засобами декоративно-прикладного мистецтва // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами / Н.Казьмірчук, Р.Поліхун // збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю ; за ред.. О.А.Голюк. Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2019. – Випуск 2. – С. 61-66.
8. Комарівська Н. Фольклор як засіб морального виховання дошкільників // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: Збірник матеріалів науковопрактичної конференції. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. – Вип. 2. – С. 166-168.
9. Коноплева А. Н. Интегрированное обучение детей с особенностями психофизического развития : монография. – Минск : НИО, 2003. – 232 с.
10. Лазаренко Н. І. Зміст, структура і основні напрямки діяльності наукової лабораторії педагогічної майстерності викладача вищої школи / Н.І.Лазаренко // Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці: зб. Матеріалів III регіональної наук.-практ. конфер. – Т. 15. – С. 24-26
11. Любчак Л.В. Використання технології тренінгу в формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Л.В.Любчак // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики

навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. Наук. Пр. – Вип. 47. – Київ – Вінниця, 2017. – С.70-75.

12. Мамедова Л.В. Искусство как одно из средств развития эстетических качеств младших школьников/ [Электронный ресурс] Л.В.Мамедова // Современные проблемы науки и образования. – Режим доступа <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=27224>.
13. Олійник Н. Впровадження активних методів викладання в освітній процес / Н. Олійник, О. Григорович // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Кам'янець-Подільський. – 2020. – С. 47-55.
14. Стахова І.А. Творчий підхід до організації природничо-наукової підготовки майбутніх учителів початкової школи / І.А.Стахова // Молодий вчений. – 2018.- №5(2). - С.127-131.

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕВРИСТИЧНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Дзюбенко Анастасія, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: В. І. Імбер кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

APPLICATION OF ELEMENTS OF HEURISTIC LEARNING IN MATHEMATICS LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

*Anastasia Dzyubenko, bachelor`s student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)*

Анонція. У статті проаналізовано значення використання творчого підходу до навчання молодших школярів на уроках математики. Визначено зв'язок евристики з розвитком творчого мислення; наведено приклади завдань з елементами евристичного навчання.

Ключові слова: евристика, евристичне мислення, творчі здібності.

Abstract. The article analyzes the importance of using a creative approach to teaching junior high school students in mathematics lessons. The connection of heuristics with the development of creative thinking is determined; examples of problems with elements of heuristic learning are given.

Key words: heuristics, heuristic thinking, creative abilities.

Орієнтація на особистісний підхід навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку вимагає від вчителя нових, креативних ідей. Одними із головних завдань вчителя є навчити дитину самостійно вчитись, формувати вміння і навички до творчого мислення. Для успішного розвитку творчого мислення учнів, педагог повинен диференціювати завдання, а також надати дитині можливість транслювати та доводити свої рішення не зважаючи на правильність твердження.

Державним стандартом початкової освіти передбачено, що в центрі уваги початкової школи стоїть учень та його обдарованість, здібності та потенційні можливості. Вчителями мають реалізовуватися нові дитиноцентричні підходи до освітнього процесу, залучаючи учнів до творчої діяльності та науково-дослідної роботи.